
ΑΦΑΣΙΑ

ΣΤΟΧΟΙ

Ο αναγνώστης θα μπορεί να:

1. Κατανοήσει την προέλευση των διαφορετικών κατηγοριοποιήσεων της αφασίας.
2. Συγκρίνει μοντέλα για την αφασία τα οποία έχουν προκύψει στην ιστορία της αφασίας.
3. Αντιληφθεί ότι η ιστορία της αφασίας επηρεάζεται από κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις σε διαφορετικές χώρες.
4. Γνωρίζει τους κύριους πρωταγωνιστές στην ιστορία της αφασίας.
5. Αναγνωρίζει τα σπουδαιότερα γεγονότα στην ιστορία της αφασίας.
6. Αναγνωρίζει τις σπουδαιότερες μετατοπίσεις ως προς τη θεραπευτική προσέγγιση της αφασίας σε όλη την ιστορία της.
7. Κατανοήσει την προέλευση των απόψεων σχετικά με τη φύση της αφασίας.

Σημαντικοί Σταθμοί στην Ιστορία της Αφασίας και της Θεραπείας της

Chris Code

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο, διερευνούμε από πού προήλθε η αφασία ως έννοια και οι απόπειρες για την θεραπεία της. Ως αφετηρία τίθεται μια επισκόπηση του τρόπου με τον οποίο η σκέψη, ο λόγος και η ομιλία αναπαρίστανται στο σώμα από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι πίστευαν ότι η *ψυχή* και η πνευματική ζωή εδράζουν στην καρδιά, ενώ στην προ-χριστιανική Ελλάδα και τη Ρώμη αναπτύχθηκε μια θεωρία «*υγρών*». Η άποψη του Πλάτωνα ότι ο νους εντοπίζεται στο κεφάλι ήταν αντίθετη από αυτή του Αριστοτέλη, ο οποίος υποστήριζε ότι ο νους εντοπιζόταν στην καρδιά. Με βάση τις πρώτες ανατομικές εξετάσεις του εγκεφάλου, η ψυχή θεωρήθηκε ότι εδρεύει στις κοιλίες του εγκεφάλου και όχι στην εγκεφαλική ουσία. Αυτή η άποψη ήταν η επικρατούσα μέχρι το Μεσαίωνα. Μόλις από τον 15ο αιώνα άρχισαν να αναπτύσσονται βασικές θεραπείες για την αφασία, οι οποίες θεωρούσαν την αφασία ως μια μορφή διαταραχής της μνήμης. Τον 18ο αιώνα ο Gall ανέπτυξε την τοπογραφική θεωρία του λόγου και της ομιλίας (localization theory), και οι Broca, Hughlings Jackson και Bastian πρότειναν ότι η αποκατάσταση οφείλεται σε κάποια μορφή αναδιοργάνωσης και ότι η θεραπεία θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη. Ωστόσο, οι πρώτες συστηματικές θεραπείες αναπτύχθηκαν από τους Goldstein, Luria, και τους Βιεννέζους φωνιάτρους Hermann Gutzmann (1865-1922) (ο οποίος είναι ο πατέρας της θεραπείας της αφασίας) και Emil Froeschels την περίοδο του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Στο Μεσοπόλεμο, η εστίαση στην έρευνα της αφασίας μετατοπίστηκε στη Βόρεια

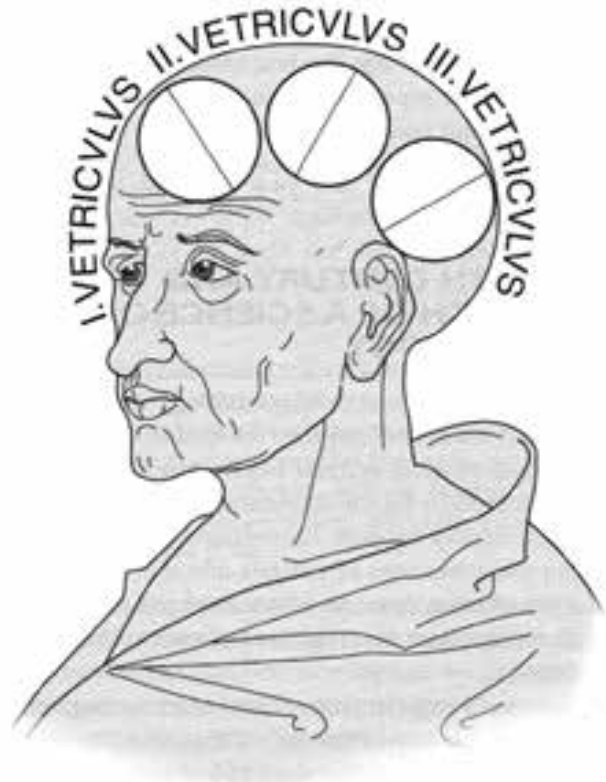
οδο. Το ερώτημα που τέθηκε ήταν το εξής: Ο νους εντοπίζεται στον εγκέφαλο ή στην καρδιά; Για τον Πλάτωνα, ο οποίος έζησε πριν 2428-2347 χρόνια, η ψυχή ήταν τριμερής και αντιστοιχούσε σε ανατομικά διαφορετικά μέρη του σώματος: η λογική και ο νους βρίσκονταν στον εγκέφαλο, αλλά «ανώτερα» χαρακτηριστικά όπως η υπερηφάνεια, ο φόβος και το κουράγιο βρίσκονταν στην καρδιά. Τα κατώτερα χαρακτηριστικά της λαγνείας και της επιθυμίας βρίσκονταν στο ήπαρ ή την κοιλιά. Η ανθρώπινη ομιλία είχε συσχετιστεί με το λογικό μέρος της ψυχής ήδη από τον Πυθαγόρα, ο οποίος έζησε πριν 2580-2428 χρόνια, και αυτό ήταν ένα σημαντικό βήμα για την εξέταση της σχέσης ανάμεσα στην ομιλία, το λόγο και τον εγκέφαλο.

Ο μαθητής του Πλάτωνα, ο Αριστοτέλης, ο οποίος έζησε πριν 2384-2322 χρόνια, επηρέασε σημαντικά τη φιλοσοφία και την εξέλιξη της ιατρικής στους αιώνες που ακολούθησαν. Σε αντίθεση με τον δάσκαλό του, ο Αριστοτέλης υποστήριζε ότι η καρδιά ήταν η έδρα όλων των γνωστικών, αντιληπτικών και άλλων σχετιζόμενων λειτουργιών.

Η Θεωρία των Εγκεφαλικών Κοιλιών

Στην Ελληνορωμαϊκή εποχή, έγιναν απόπειρες αναπαράστασης του εγκεφάλου. Ο Ηρόφιλος, ο οποίος έζησε πριν 2335-2280 χρόνια και θεωρείται ο πατέρας της ανατομίας, περιέγραψε τον εγκεφαλικό φλοιό, την παρεγκεφαλίδα, τις κοιλίες του εγκεφάλου και τις αισθητηριακές και κινητικές νευρικές οδούς. Αυτός ήταν που συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της θεωρίας των κοιλιών και συσχέτισε την ψυχή με τις κοιλίες του εγκεφάλου. Η θεωρία των εγκεφαλικών κοιλιών, ή αλλιώς θεωρία των «κελιών», ήταν επικρατούσα μέχρι και το Μεσαίωνα.

Ο Γαλνός, ο οποίος έζησε πριν 2130-2200 χρόνια, ήταν ο σπουδαιότερος ανατόμος του εγκεφάλου μέχρι το 17ο αιώνα. Ήταν γιατρός για μονομάχους, επομένως, είχε μεγάλη εμπειρία με τραυματισμούς στο κεφάλι και τον εγκέφαλο. Στη Ρώμη είχε απαγορευτεί η ανατομή ανθρώπινων σωμάτων, αλλά ο Γαλνός έκανε ανατομή σε αγελάδες, πιθήκους, γουρούνια, σκύλους, γάτες, τρωκτικά και τουλάχιστον σε έναν ελέφαντα. Αν και δραστηριοποιούνταν σε μια

Σχήμα 1-1 Οι κοιλίες του εγκεφάλου σύμφωνα με τη μεσαιωνική θεωρία των κελιών

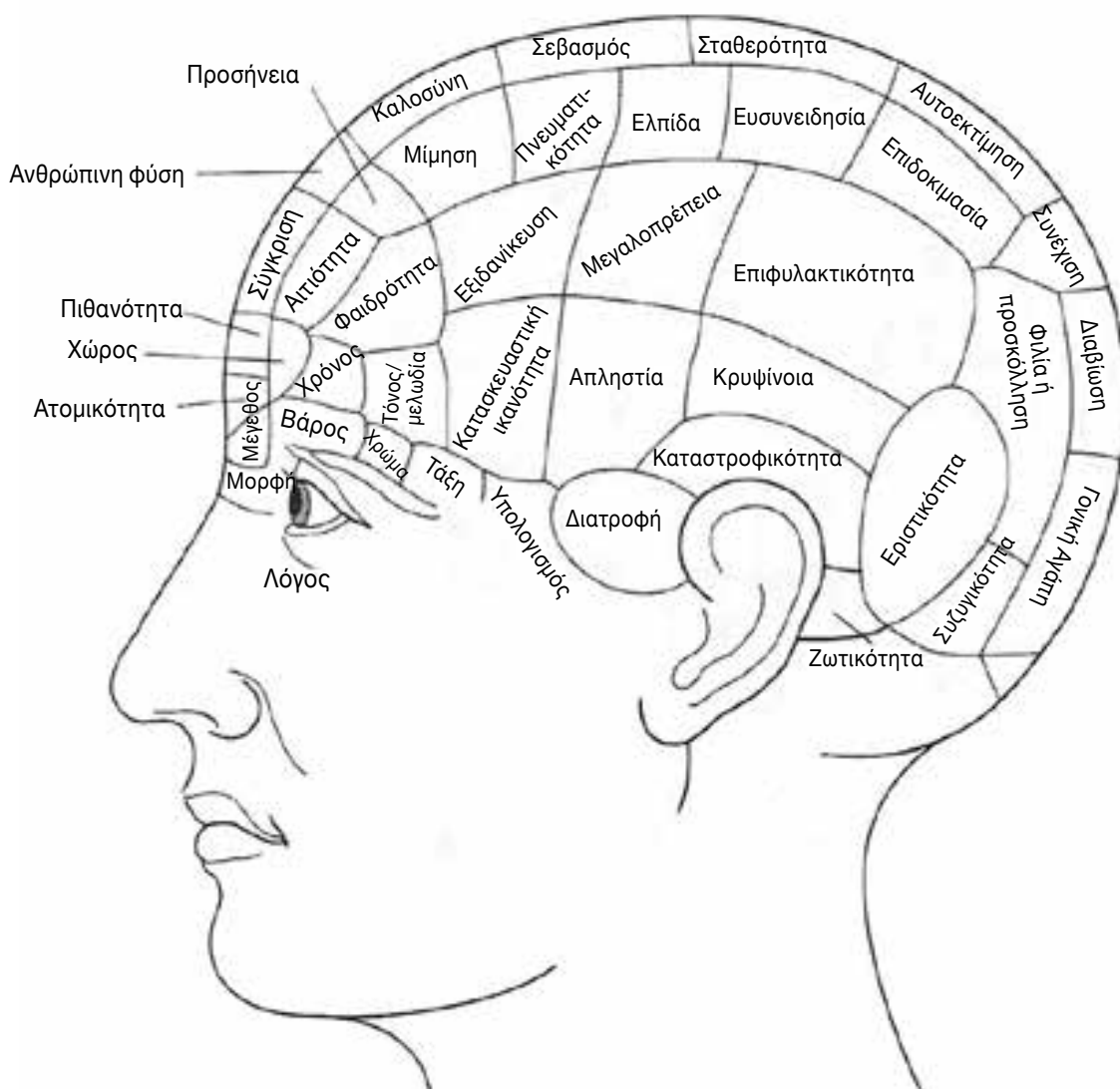
Πηγή: Προσαρμογή από το 'Philosophia pauperum sive philosophia naturalis', 1490.

εποχή που η επιρροή του Αριστοτέλη ήταν πολύ ισχυρή, ο Γαλνός απέρριπτε τη θεωρία του Αριστοτέλη.

Ο ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Ο Μεσαίωνας εκτείνεται από την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (400 μ.Χ.) μέχρι την Αναγέννηση (1500 μ.Χ.). Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, επικράτησε η θεωρία των «κελιών», ή θεωρία των εγκεφαλικών κοιλιών (βλέπε Σχήμα 1-1). Ωστόσο, οι κοιλίες γίνονταν αντιληπτές ως θεωρητικές έννοιες παρά ως ανατομικές δομές, και απλώς αναπαριστάνονταν σαν κύκλοι. Σε αυτό το μοντέλο, τα συμπτώματα της αφασίας φαινόταν να προκύπτουν από βλάβες στο τρίτο «κελί» (ή την τέταρτη κοιλία) και θεωρούνταν ως διαταραχές μνήμης. Η άποψη ότι η αφασία είναι διαταραχή μνήμης επικρατούσε μέχρι και τον 19ο αιώνα.

Υπάρχουν κάποιες αναφορές στην αφασία σε αυ-

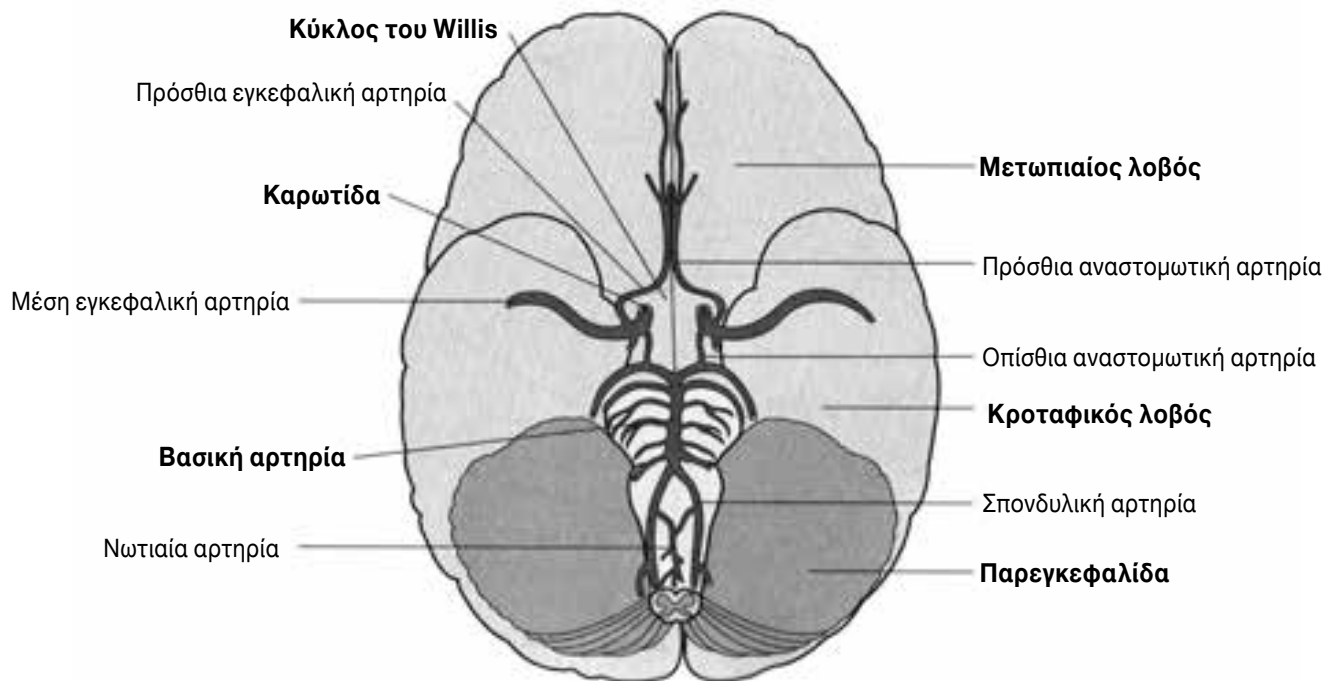
Σχήμα 1-2 Οι 37 λειτουργίες του εγκεφάλου, ή αλλιώς φρενολογικά όργανα, σύμφωνα με το Johann Kaspar Spurzheim.
 Πηγή: Προσαρμογή από O' Dell, E. & O' Dell, G. (1899). Phrenology: Essays and Studies. The London Phrenological Institution.

γκεκριμένες περιοχές εγκεφαλικής βλάβης. Αυτό αποτέλεσε την αφετηρία μεταγενέστερων διερευνήσεων των Broca, Wernicke και άλλων.

Η βασιλεία του Ναπολέοντα στη Γαλλία ήταν το πιο σημαντικό γεγονός στις αρχές του 19ου αιώνα στην Ευρώπη. Εκείνη την περίοδο, στην Γαλλία υπήρχε μια μεγαλύτερη ελευθερία στην επιστημονική κοινότητα συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που ο Franz Josef Gall (1764-1828), ένας ευφυής και πολύ σημαντικός ανατόμος, έφυγε από την γενέτειρά του την Αυστρία και εγκαταστάθηκε στη Γαλλία. Η «οργανολογία» του (πιο γνωστή ως *φρενολογία*, ένας όρος που επινοήθηκε από τον μαθητή του τον Spurzheim) άσκησε τεράστια επίδραση στον τρόπο θεώρησης

της αφασίας, της νευροανατομίας, της νευροψυχολογίας, και συνεχίζει να ασκεί ακόμα και σήμερα (βλέπε Σχήμα 1-2). Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, το εσωτερικό σχήμα του κρανίου καθορίζεται από το εξωτερικό σχήμα του εγκεφάλου. Επομένως, είναι δυνατόν να ανιχνευθεί η ισχύς συγκεκριμένων ανθρώπινων ικανοτήτων από το σχήμα και το μέγεθος του κρανίου. Όπως γράφει ο Gall:

Η πιθανότητα μιας θεωρίας για τις ψυχολογικές και διανοητικές λειτουργίες του εγκεφάλου προϋποθέτει... ότι ο εγκέφαλος ήταν το όργανο που περιλαμβάνει όλες τις προδιθέσεις, όλα τα συναισθήματα και όλες τις ικανότητες... (και) ότι ο εγκέφαλος απαρτι-

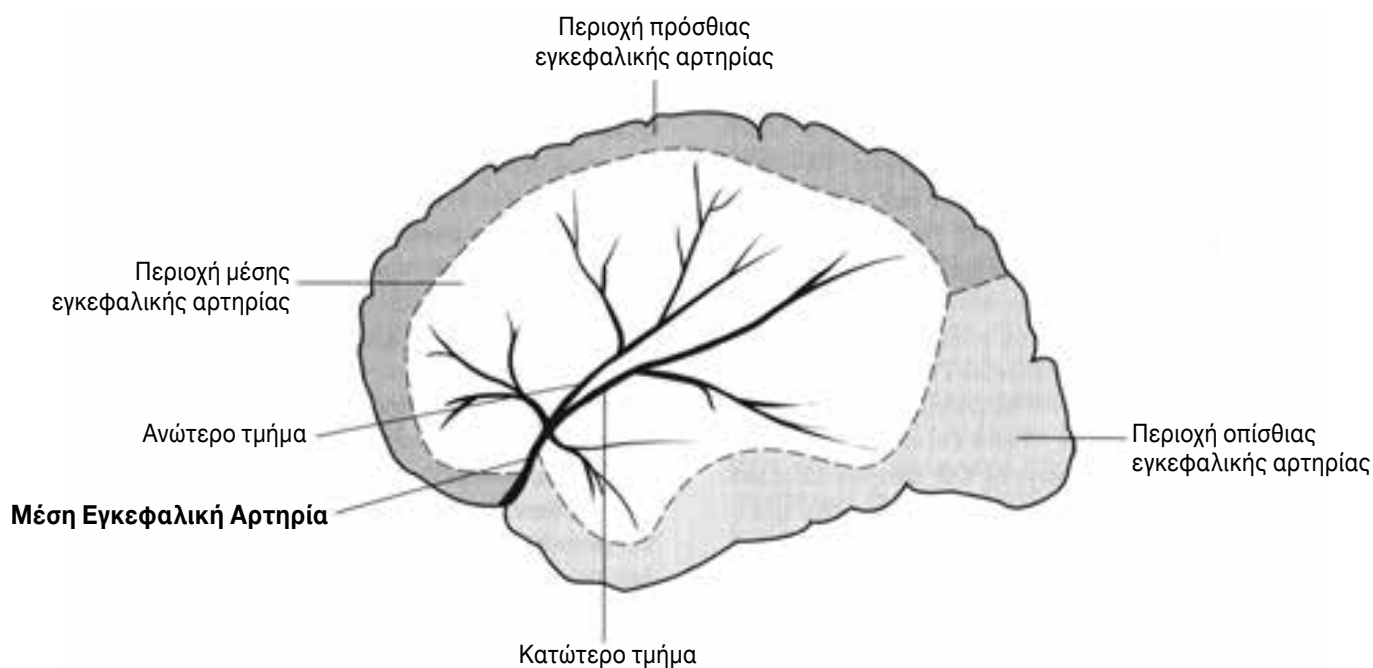

Σχήμα 2-2 Το αγγειακό σύστημα του εγκεφάλου και ο κύκλος του Willis.

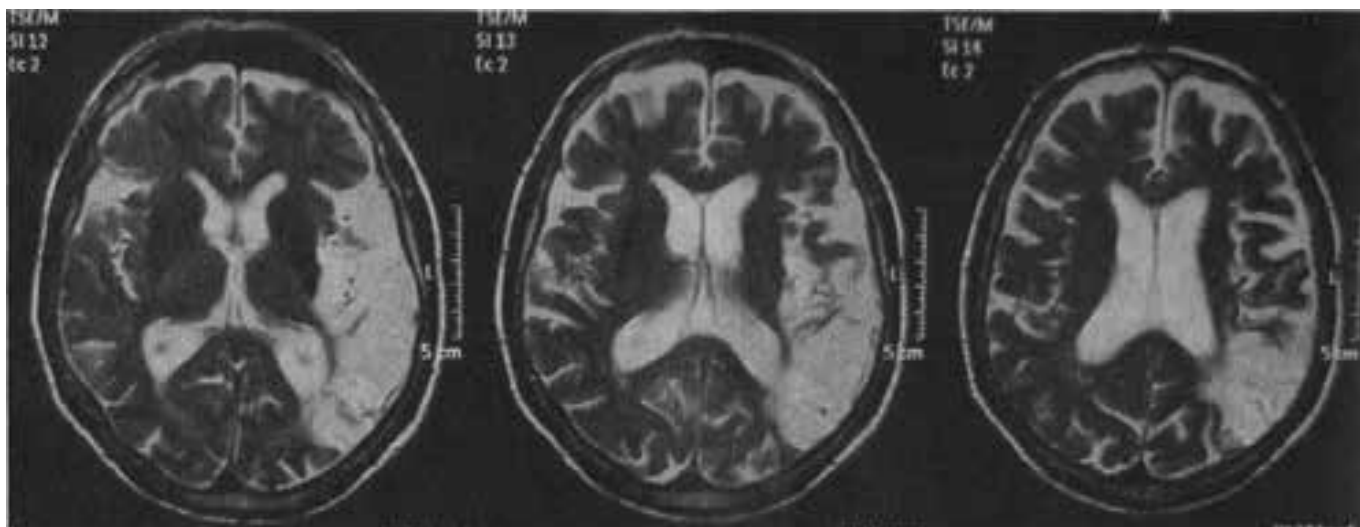
εγκεφαλική αρτηρία είναι ο τελευταίος κλάδος της έσω καρωτίδας (Σχήμα 2-3α), που αρδεύει περίπου τα δύο τρίτα των εγκεφαλικών ημισφαιρίων, από τη φλοιική επιφάνεια μέχρι τις υποφλοιώδεις δομές. Συγκεκριμένα, αιματώνει τα βασικά γάγγλια, το οπισθοπλάγιο μέρος του μετωπιαίου λοβού, τις πλάγιες περιοχές του κροταφικού και βρεγματικού λοβού,

συμπεριλαμβανομένης της αισθητικής και της κινητικής πρωτεύουσας περιοχής, εκτός από την περιοχή που αντιστοιχεί στο κάτω άκρο, που αρδεύεται από την πρόσθια εγκεφαλική αρτηρία.

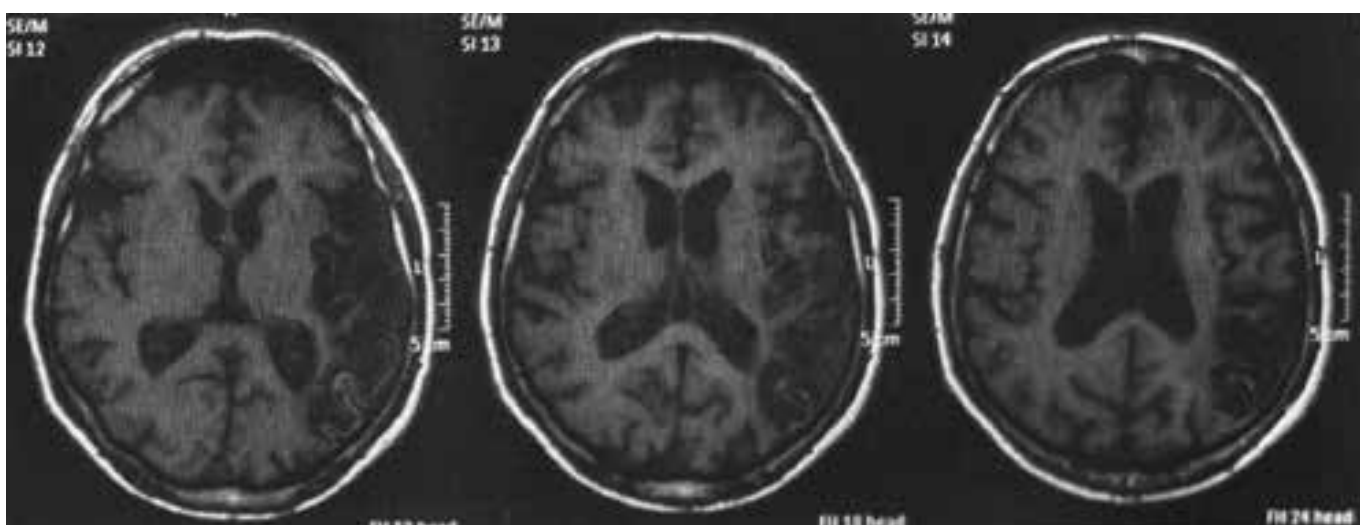
Οι δύο σπονδυλικές αρτηρίες ενώνονται και σχηματίζουν τη βασική αρτηρία, η οποία αρδεύει το εγκεφαλικό στέλεχος και την παρεγκεφαλίδα.

Σχήμα 2-3α Περιοχές άρδευσης των εγκεφαλικών αρτηριών. Σχηματική αναπαράσταση. Εξωτερική επιφάνεια ημισφαιρίου.

Σχήμα 2-10α Δείγματα μαγνητικής τομογραφίας

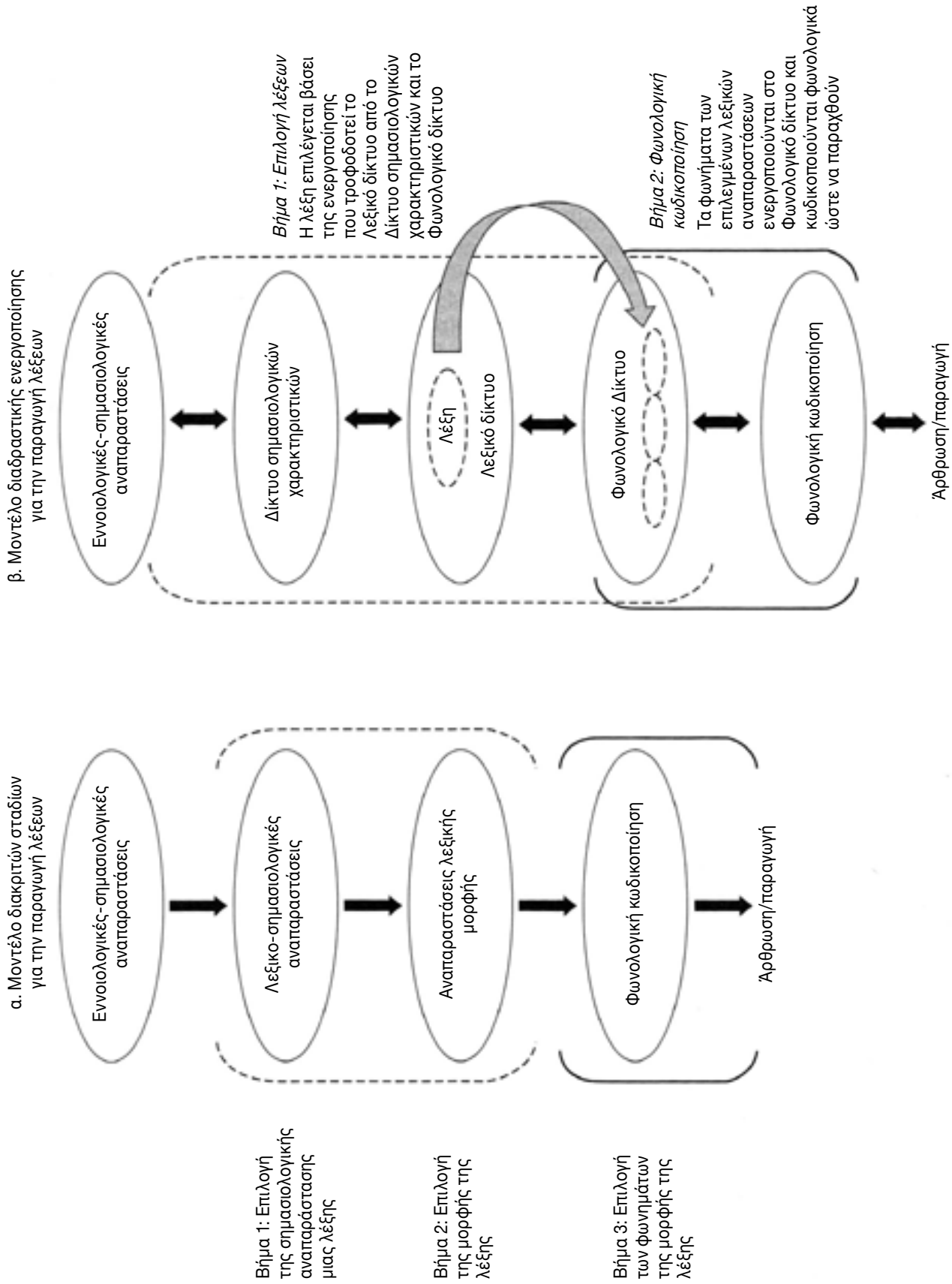
Σχήμα 2-10β Δείγματα μαγνητικής τομογραφίας

λειτουργικές απεικονιστικές μέθοδοι. Η πιο παλιά από αυτές τις μεθόδους (από τη δεκαετία του 1930) είναι το ηλεκτροεγκεφαλογράφημα (EEG) το οποίο καταγράφει την ηλεκτρική δραστηριότητα του εγκεφάλου μέσω του κρανίου και των ηλεκτροδίων που τοποθετούνται πάνω σε αυτό. Παραμένει μια πολύ σημαντική μέθοδος στη διάγνωση της επιληψίας – όχι απαραίτητα συσχετιζόμενης με ανατομικά ορατές βλάβες– και στη διάκριση των ποικίλων σταδίων του ύπνου και της εγρήγορσης.

Αντίστοιχη εξέταση με το ηλεκτροεγκεφαλογράφημα η οποία αφορά όμως στο περιφερικό νευρικό σύστημα είναι η ηλεκτρομυογραφία (EMG) και η ηλεκτρονευρογραφία. Με αυτές τις τεχνικές γίνεται

καταγραφή της ηλεκτρικής δραστηριότητας των μυών όταν συσπώνονται και δοκιμάζεται η ακεραιότητα των νευρών ή εντοπίζεται μια πιθανή θέση στην οποία παρουσιάζουν βλάβη. Είναι επίσης πιθανό να εγερθούν ηλεκτρικά νεύρα (είτε κινητικά είτε αισθητικά) σε διάφορα σημεία στη διαδρομή τους και να καταγραφεί η ταχύτητα αγωγιμότητας τους χρησιμοποιώντας το χρονικό διάστημα μεταξύ της διέγερσης και των αποκρίσεων.

Η άμεση εγκεφαλική διέγερση περιορίζεται σε νευροχειρουργικές εγχειρήσεις, υπό τοπική αναισθησία. Ωστόσο, η διακρανιακή μαγνητική διέγερση (TMS) είναι μια μέθοδος διέγερσης εγκεφαλικών περιοχών μέσω ηλεκτρομαγνητικής επαγωγής. Σε

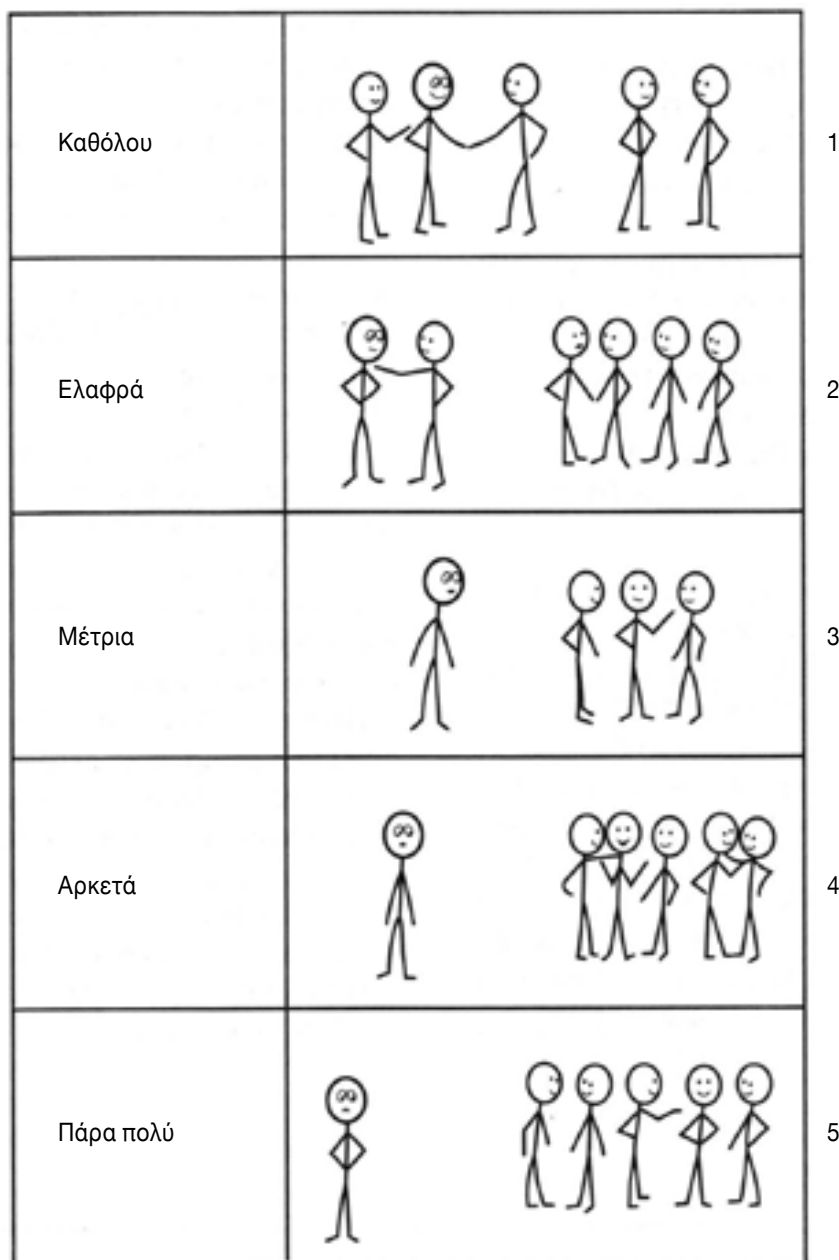

Σχήμα 7-1 Αυτό το σχήμα συγκρίνει ένα μοντέλο διακριτών σταδίων για την παραγωγή λέξεων με ένα μοντέλο διαδραστικής ενεργοποίησης για την παραγωγή λέξεων. Τα αμφίδρομα βέλη στο μοντέλο διαδραστικής ενεργοποίησης υποδηλώνουν αλληλεπίδραση μεταξύ των σταδίων παραγωγής. Επίσης, τα διακεκομμένα και συνεχή περιγράμματα υποδηλώνουν επικάλυψη του Βήματος 1 και του Βήματος 2 στο μοντέλο διαδραστικής ενεργοποίησης, αλλά όχι και στο μοντέλο των διακριτών σταδίων.

Κοινωνικές δραστηριότητες

Κατά τις 4 προηγούμενες εβδομάδες...

Έχει περιορίσει η σωματική και συναισθηματική σου υγεία τις κοινωνικές σου δραστηριότητες με την οικογένεια, τους φίλους, τους γείτονες ή τις ομάδες;

Εικόνα 12-1 Διάγραμμα κοινωνικών δραστηριοτήτων

Πηγή: ©Trustees of Dartmouth College/CO-OP Project, 2010

ρές κατά τη διάρκεια χρήσης του εργαλείου, γεγονός που μπορεί να είναι πρόκληση για τα άτομα με δυσκολίες κατανόησης. Το WHOQOL BREF είναι διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και μπορεί να μεταφορτωθεί σε μορφή PDF.

Εξειδικευμένες Κλίμακες Μέτρησης Ποιότητας Ζωής που Σχετίζονται με την Υγεία για το Εγκεφαλικό και την Αφασία

Ένας αριθμός κλιμάκων μέτρησης έχει αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της ποιότητας ζωής που σχετίζεται με την υγεία σε άτομα με αφασία. Είναι οι εξής,